

Odkupne cene gozdnih lesnih sortimentov iz zasebnih gozdov v Sloveniji

Purchase Prices of the Forest Wood Assortments from Private Forests in Slovenia

Darja STARE¹, Špela ŠČAP²

Izvleček:

Stare, D., Ščap Š.: Odkupne cene gozdnih lesnih sortimentov iz zasebnih gozdov v Sloveniji; Gozdarski vestnik, 77/2019, št. 4. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 21. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Naravne motnje v zadnjih letih povečujejo posek v slovenskih gozdovih, količina in kakovost lesa pa vplivata na trg in cene. Na Gozdarskem inštitutu Slovenije smo v začetku leta 2017 začeli zbirati odkupne cene gozdnih lesnih sortimentov (GLS) na kamionski cesti, da bi imeli vpogled na trenutno stanje trga GLS in da bi prispevali k njegovi večji transparentnosti. Za namen zbiranja podatkov smo razvili metodologijo in oblikovali spletni vprašalnik, preko katerega nam podjetja, ki se ukvarjajo z odkupom lesa, sporočijo aktualne odkupne cene na trgu razpoložljivih GLS, razvrščenih v izbrane kakovostne razrede. Analiza periodično pridobljenih podatkov kaže jasno vidne razlike med posameznimi kakovostnimi razredi GLS in gibanje cen med leti. Pri hlodovini iglavcev, za katere zbiramo cene (smreka, jelka, rdeči bor), v vseh kakovostnih razredih najvišjo ceno dosegajo smrekovje sortimenti, sledi jelka, najnižjo ceno pa ima rdeči bor. Aktualne cene hlodovine iglavcev za kakovostne razrede A do D1 so nižje kot ob prejšnjem zbiranju, za kakovostni razred D2 ter les za celulozo in plošče pa so cene v primeru hlodovine smreke in jelke višje, celo najvišje v celotnem obdobju zbiranja cen. Pri hlodovini listavcev se kljub kratkemu obdobju zbiranja podatkov cene še izraziteje spreminjajo, in sicer tako pri buki kot hrastu je opazno višanje cen. Pri lesu za celulozo in plošče najvišje cene dosega bukov les, sledi les drugih trdih listavcev, najnižje cene pa les iglavcev, med katerimi ni izrazitih razlik po drevesnih vrstah. Cene bukovega lesa za kurjavo so se od začetka zbiranja v letu 2017 znatno dvignile, cene drugih trdih listavcev za kurjavo pa zbiramo šele od druge polovice leta 2018 in so trenutno 18 % nižje kot cene bukovega lesa. Vse cene so navedene brez DDV.

Ključne besede: gozdarstvo, gozdni lesni sortimenti, trg, odkupne cene, kakovost

Abstract:

Stare, D., Ščap Š.: Purchase Prices of the Forest Wood Assortments from Private Forests in Slovenia; Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 77/2019, vol 4. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 21. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

Natural disturbances in the recent years have increased felling in Slovenian forests; wood quantity and quality affect the market and prices. In the beginning of the year 2017, Slovenian Forestry Institute started to collect purchase prices of forest wood assortments (FWA) on the truck road to gain an insight in the current condition of the FWA market and to add to its higher transparency. For the purpose of data acquiring, we developed a methodology and formed an internet questionnaire; using it, the companies dealing in wood purchase communicate the current purchase prices in the market of the available FWA, classified into the selected quality classes. The analysis of the periodically acquired data shows clearly visible differences between individual FWA quality classes and price trends within the years. In coniferous sawlogs and veneer logs for which for which we collect prices (spruce, fir, red pine), the highest price is reached by the spruce assortments followed by fir and red pine reaches the lowest price. The current prices of conifer timber for quality classes from A to D1 are lower than the ones in former collecting, for quality class D2 and pulpwood the prices of spruce and fir are higher, even the highest in the whole price collection period. In non-coniferous timber, despite the short period of collecting, the prices change even more distinctly; price rise is noticeable in both beech and oak. In pulpwood the highest prices are reached by beech wood followed by the wood of other hard broadleaf trees, and the lowest prices are reached by conifer wood, where there are no significant differences according to tree species. Prices of beech firewood rose considerably from the beginning of the collecting in 2017; we have been collecting prices of other hard broadleaves for firewood only since the second half of the year 2018 and are momentarily 18 % lower than the beech wood prices. All prices are without VAT.

Key words: forestry, forest wood assortments, market, purchase prices, quality

¹ D. S., Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko. Večna pot 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija. darja.stare@gozdis.si

² Š. Š. Gozdarski inštitut Slovenije, Oddelek za gozdno tehniko in ekonomiko. Večna pot 2, SI-1000 Ljubljana, Slovenija. spela.scap@gozdis.si

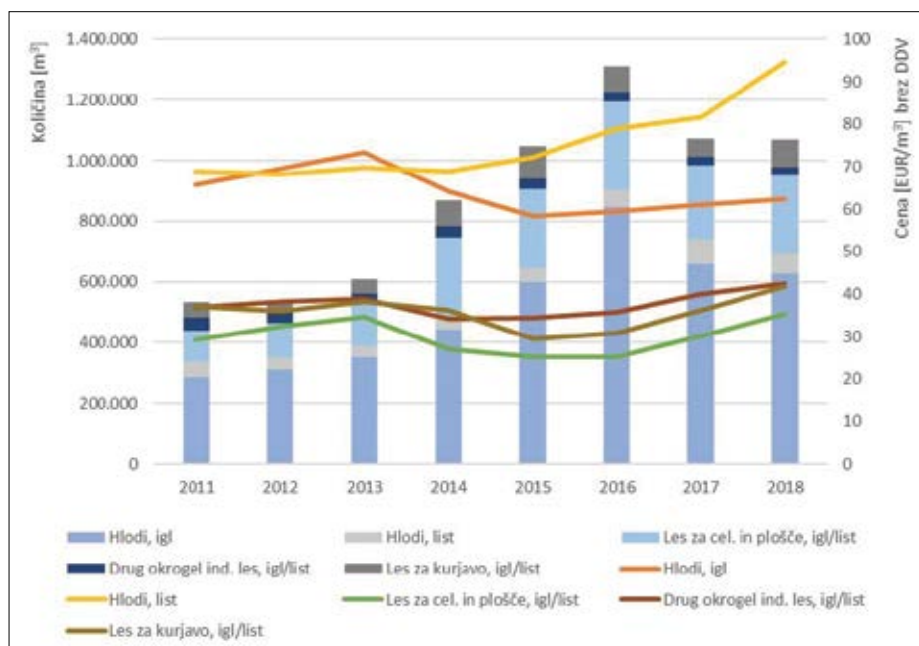
1 UVOD

Gozdni lesni sortimenti (GLS) so v Zakonu o gozdovih (UrL RS, št. 30/93) definirani kot ves posekan les gozdnih drevesnih vrst, in sicer s skorjo ali brez nje, in obsegajo: les v okrogli obliki, razcepljen ali v drugi obliki (veje, korenine, panji in tvorbe) ter lesne sekance iz lesa, pridobljenega neposredno v gozdu. GLS razvrščamo po drevesnih vrstah in njihovih skupinah, dimenzijah, namenu rabe in kakovosti. Po namenu rabe GLS delimo na hlodovino, les za celulozo in plošče, drug okrogel industrijski les ter les za kurjavo (Ur. l. RS, št. 30/17). Promet z njimi ureja uredba o lesu (Uredba (EU) št. 995/2010), ki jo je EU sprejela leta 2010 in je eden od ukrepov v okviru Akcijskega načrta EU za uveljavljanje zakonodaje, upravljanja in trgovanja na področju gozdov (FLEGT). S spremembo organiziranosti gozdarstva v Sloveniji je trg GLS postal precej razgiban in posledica tega je tudi povečanje zanimanja za spremljanje cen GLS, predvsem iz zasebnih gozdov. Prodani GLS namreč lastnikom gozdov pomenijo dohodek iz gozdarstva. Cene so zelo odvisne od različnih naravnih dejavnikov ter trenutnih razmer na trgu, kar posledično vpliva na širok razpon cen.

Trenutno so cene GLS tudi pod vplivom podnebnih sprememb, saj naravne motnje povečujejo delež sanitarne sečnje in delež manj kakovostnega lesa na trgu. Cene GLS posledično vplivajo tudi na druge gozdarske dejavnosti, saj večji donos omogoča večje vlaganje v gozdove. Z zbiranjem odkupnih cen gozdnih lesnih sortimentov želimo prikazati trenutno stanje in prispevati k večji transparentnosti slovenskega trga gozdnih lesnih sortimentov.

2 IZHODIŠČA

Pridobivanje lesa je sestavni del gospodarjenja z gozdovi, rezultat pridobivanja pa pomeni ekonomski donos gozda. Cene GLS se ne ravnaajo zgolj po stroških proizvodnje, ampak so odvisne od številnih dejavnikov, predvsem pa od razmer na trgu – ponudbe in povpraševanja, ki se spreminjata skozi čas in prilagajata na razmere na trgu. Tako med dejavnike, ki določajo ceno GLS, sodijo: tržne razmere, kakovostni razred GLS in naravni ter gospodarski pogoji pridobivanja. Vpliv teh dejavnikov lahko ugotovljamo z dolgoročnim periodičnim spremljanjem cen GLS po kakovostnih razredih. Kar nekaj študij je bilo izvedenih glede

Slika 1: Odkupljene količine ter odkupne cene posameznih gozdnih lesnih sortimentov iz zasebnih gozdov v obdobju 2011–2018; stolpci prikazujejo količine, izražene v m³, linije pa cene, izražene v evrov/m³ brez DDV (vir podatkov SURS, preračun GIS-GTE).

vpliva naravnih motenj na cene GLS, tako doma kot v tujini. Avtorji iz centralnega dela Evrope so ugotovili, da so po naravni motnji po navadi cene GLS nižje zaradi presežka ponudbe okroglega lesa po sanitarni sečnji, zaradi znižanja cen po kakovostnih razredih in dodatno zaradi slabše strukture z večjim deležem manj kakovostne hlodovine. Predvsem je znižanje cen izrazito pri iglavcih. Nasprotno pa se cena lesa za energetske namene viša zaradi povečane potrebe po rabi obnovljivih virov energije, ki jo spodbujajo politike EU in zaradi splošne rasti cen drugih energentov (Suchomel et al., 2012; Gejdoš in Potkány, 2017). Z vplivom ujm na trg okroglega lesa v Sloveniji se je v zadnjem obdobju precej ukvarjal avtor Piškur (Piškur, 2015a, 2015b). Kot posledica sanitarnih sečenj je v Sloveniji v zadnjih letih proizvodnja gozdnih lesnih sortimentov na rekordno visoki ravni in še dodatno zaradi sprememb pri gospodarjenju z državnimi gozdovi (Piškur, 2017). Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) so se po letu 2014 odkupljene količine iz zasebnih gozdov izrazito povišale. Izrazit je tudi vpliv ujm na cene (še posebno na mesečnih ravneh), ki pa ni vedno enosmeren (npr. tudi zvišanje cen posameznih GLS zaradi pomanjkanja količin na trgu).

SURS mesečno spremlja odkupne cene GLS iz zasebnih gozdov in jih objavlja na spletnem portalu SI-STAT. V metodološkem pojasnilu (2018) pojasnjujejo, da so v njihovo raziskavo zajeti poslovni subjekti (gozdarska podjetja, kmetijsko-gozdarske zadruge in druge organizacije), ki odkupujejo les iz gozdov v zasebni lasti, neposredno od zasebnih lastnikov preko pooblaščenih organizacij. Zajetih je približno 50 poročevalskih enot. Povprečna cena odkupljenega okroglega lesa je izračunana na podlagi podatkov o vrednosti in količini odkupljenega lesa (povprečna vrednost na enoto). Vrednost odkupljenega lesa pa je obračunana vrednost prevzetega lesa po odkupni ceni na kamionski cesti. Stroški organizacije v povezavi s prevzemom, prevozom do skladišča, hrambo ali uskladiščenjem ne spadajo v vrednost odkupljenega blaga.

Odkupne cene, ki jih spremlja SURS, se zbirajo mesečno in so uporaben pripomoček pri spremljanju trendov gibanja odkupnih cen in orientacijskih cen za skupine GLS (hlodovina, les za celulozo in plošče, drug okrogel industrijski les, les za

kurjavo). Ker so kakovost, dimenzija in drevesna vrsta najvplivnejši dejavniki pri določanju cen GLS in uravnavajo odnose med gozdarstvom in lesarstvom, smo na Gozdarskem inštitutu Slovenije leta 2017 začeli z zbiranjem cen GLS na kamionski cesti, razvrščenih v kakovostne razrede (Jemec in sod., 2017). V Sloveniji nimamo enotnega sistema razvrščanja in poimenovanja GLS, prav tako se pojavi težava pri enoti, v kateri se podaja cena. Obstajajo standardi za razvrščanje okroglega lesa, njihova uporaba pa ni obvezna. Zato smo razvili metodologijo razvrščanja v kakovostne razrede, ki sledi načelom razvrščanja po kakovostnih razredih, opredeljenih v Prilogi 6 Pravilnika o merjenju in razvrščanju gozdnih lesnih sortimentov iz gozdov v lasti Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 30/17) in nekdanjih jugoslovanskih JUS standardih.

3 METODOLOGIJA ZBIRANJA CEN

Cene gozdnih lesnih sortimentov zbiramo dvakrat na leto: v zgodnjem spomladanskem in jesenskem času. Zbiranje cen opravimo s pomočjo telefonskih in spletnih anketnih vprašalnikov. Cene zbiramo ločeno za iglavce in listavce, in sicer:

- Odkupne cene sortimentov iglavcev (smreka, jelka in rdeči bor), kjer so ločeni:
 - hlodi A (brez napak, "mizarska roba"); hlodi za proizvodnjo žaganega lesa izjemne kakovosti,
 - hlodi B; hlodi za proizvodnjo žaganega lesa prve kakovosti,
 - hlodi C; hlodi za proizvodnjo žaganega lesa druge kakovosti,
 - hlodi D1; hlodi za proizvodnjo žaganega lesa tretje kakovosti,
 - hlodi D2; hlodi za proizvodnjo žaganega lesa za embalažo,
 - les za celulozo in plošče; okrogli les, ki se uporablja za proizvodnjo mehanske celuloze, kemične celuloze in vlaknenih ter ivernih plošč in
 - brusni les; okrogli les manjših premerov, ki se uporablja za proizvodnjo mehanske celuloze (lesovine, bruševine).
- Odkupne cene sortimentov listavcev (bukev in hrast), kjer so ločeni hlodi po kakovostnih razredih A, B, C in D ter les za celulozo in plošče.
 - Gozdne lesne sortimente bukve razdelimo

v kakovostne razrede A1, to so hlodi izjemne kakovosti, zdravi, sveži, polnolesni in ravni hlodi, pravilnega okroglega preseka in brez napak, namenjeni za proizvodnjo rezanega furnirja; A2 so zdravi, sveži, polnolesni in ravni hlodi za proizvodnjo luščenega furnirja ("luščenci"); kakovostni razredi B, C in D pa sledijo nekdanji delitvi JUS za hlodovino (I., II. in III. klasa), kamor spadajo hlodi za proizvodnjo žaganega lesa prve, druge in tretje kakovosti.

- Gozdne lesne sortimente hrasta razdelimo v kakovostne razrede F1, to so hlodi izjemne kakovosti, zdravi, sveži, polnolesni in ravni hlodi, pravilnega okroglega preseka in brez napak, za proizvodnjo furnirja prve kakovosti; F2 so hlodi izjemne kakovosti, ki ne izpolnjujejo meril za prvo kakovost in so namenjeni za proizvodnjo furnirja druge kakovosti; kakovostni razredi B, C in D pa prav tako sledijo nekdanji delitvi JUS za hlodovino (I., II. in III. klasa).

- Posebej zbiramo tudi cene lesa listavcev za kurjavo, kjer ločeno zbiramo ceno bukovega lesa za kurjavo in les drugih trdih listavcev (hrast, gaber ...). Les za kurjavo je neobdelan les (iz debla in vej), ki se uporablja kot kurivo ali gorivo (Uradni list RS, št. 30/17).

Cene zbiramo v evrih na kubični meter (€/m³) brez DDV, v primeru lesa za celulozo in plošče je možnost podati ceno tudi v evrih na tono (€/t) brez DDV. Glavni cilj pa je, da v omejenem času zajamemo zadostno količino podatkov pri podjetjih, ki odkupujejo les iz zasebnih gozdov. Podatke posredujejo podjetja različnih velikostnih skupin glede na letni obseg odkupa:

- podjetja, ki odkupijo do 10.000 m³ lesa na leto,
- podjetja, ki odkupijo od 10.000 do 30.000 m³ lesa na leto,
- podjetja, ki odkupijo od 30.000 do 50.000 m³ lesa na leto in
- podjetja, ki odkupijo več kot 50.000 m³ lesa na leto.

Pri analizi zbranih cen se srečujemo s težavo, da podatki pri določenih GLS precej variirajo, kar delno izvira iz različnih interpretacij kakovostnih razredov s strani podjetij, ki podatke posredujejo. Zato cene GLS prikazujemo na različne načine.

Pri prikazu gibanja cen po posameznih obdobjih zbiranja po navadi podatke prikazujemo z aritmetično sredino brez osamelcev, ki jih izračunamo po formuli (Košmelj, 2007):

- meja za spodnji osamelec: $l_1 = Q_1 - \frac{3}{2} Q$
- meja za zgornji osamelec: $l_2 = Q_3 + \frac{3}{2} Q$
- kjer je Q kvartilni razmik: $Q = Q_3 - Q_1$

Za natančnejši prikaz razpršenosti pa podatke prikazujemo s pomočjo grafov »box-plot«, ki grafično ponazorijo skupine številčnih podatkov in pokažejo, kako razpršene so vrednosti, ki so nam jih posredovala sodelujoča podjetja: najmanjša vrednost (minimum), prvi kvartil (25 % podatkov), drugi kvartil (mediana ali srednja vrednost), tretji kvartil (75 % podatkov) in največja vrednost (maksimum).

Na Gozdarskem inštitutu Slovenije (GIS) zbiramo cene gozdnih lesnih sortimentov na slovenskem trgu od leta 2017 naprej v sklopu naloge javne gozdarske službe, ki jo financira Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (Jemec in Piškur, 2017a, 2017b; Stare, 2018). Cene tudi redno objavljamo na spletu (WCM, 2019a) in v različnih tiskanih virih (Jemec in Piškur, 2017c, 2018a, 2018b). Število podjetij, ki se ukvarjajo z odkupom, ni natančno znano. Je pa mogoče v Sloveniji od leta 2011 naprej pridobiti nacionalno poklicno kvalifikacijo odkupovalec odpremnik lesa (do 2017: odkupovalec lesa), kar ima v Sloveniji trenutno 284 posameznikov (NRP, 2019). Po navadi podatke o cenah na trgu posreduje od 20 do 30 poslovnih subjektov, katerih večji del je z manjšim obsegom odkupa, približno 70 % podjetij namreč spada v prvi dve velikostni skupini, z odkupom do 10.000 m³ lesa/leto ali z odkupom od 10.000 do 30.000 m³ lesa/leto. Delež največjih podjetij, ki posredujejo podatke, to je tistih, ki letno odkupijo več kot 50.000 m³ lesa, pa je okoli 20 %. Okvirno ocenjujemo, da podjetja, ki posredujejo podatke, v Sloveniji odkupijo približno 600.000 m³ lesa na leto.

4 ODKUPNE CENE GOZDNIH LESNIH SORTIMENTOV IZ ZASEBNIH GOZDOV

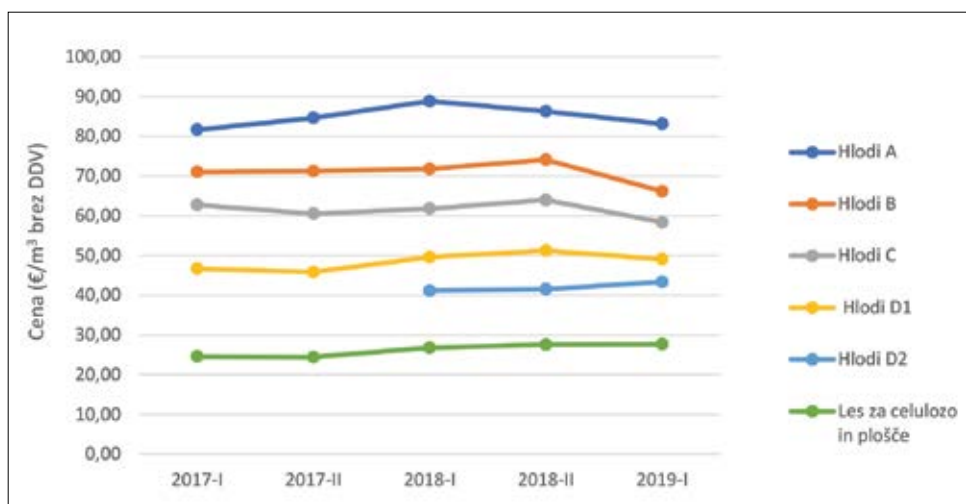
V Sloveniji je bila v zadnjih letih proizvodnja okroglega lesa pod močnim vplivom sanitarnega poseka, in tudi razlike v strukturi poseka po

drevesnih vrstah so posledica naravnih motenj v gozdovih. V letu 2017 je bil obseg proizvodnje gozdnih lesnih sortimentov večji pri iglavcih (63 %), med katerimi je najbolj zastopana smreka (SURS, preračun GIS). Prav tako struktura bruto poseka v slovenskih gozdovih v 2017 kaže na prevladujočo delež iglavcev (66 %) (ZGS, 2018). Odkup iz zasebnih gozdov je tudi odraz proizvodnje v gozdovih. Zadnji aktualni podatki za januar 2019 na SI-STAT portalu kažejo, da je količina odkupljenega okroglega industrijskega lesa iglavcev znašala 58.382 m³, med katerimi je bilo največ hlovodov za proizvodnjo žaganega lesa (75 %), sledi les za celulozo in plošče, najmanj pa je drugega okroglega industrijskega lesa (manj kot 1 %). Količina odkupljenega okroglega lesa listavcev je v enakem obdobju znašala 20.913 m³, med katerimi je bilo največ hlovodov listavcev za proizvodnjo furnirja in žaganega lesa (45 %), kjer 93 % predstavljata bukev in hrast, sledi les za celulozo in plošče (42 %), drug okrogel industrijski les pa predstavlja 10 % celotne količine odkupljenega okroglega lesa listavcev. Količina odkupljenega lesa za kurjavo je v januarju 2019 znašala 12.853 m³. Odkupne cene v zadnjih treh letih so, prav tako kot struktura poseka in proizvodnja okroglega lesa, pod vplivom sanitarnega poseka. Cene so izrazito različne tako v smeri znižanja cen – npr. hlovovina iglavcev – kot tudi višanja cen – les za celulozo in plošče listavcev (WCM, 2019b)

4.1 Cene gozdnih lesnih sortimentov iglavcev

Analiza zbranih cen, ki na GIS poteka od leta 2017 naprej, kaže na izrazito gibanje cen. V primerjavi s prvim zbiranjem v letu 2017 so cene iglavcev trenutno do 5 €/m³ (brez DDV) nižje (za kakovostna razreda B in C) ali višje (za kakovostne razrede A, D1, D2 in les za celulozo in plošče). Cene nižjih kakovostnih razredov iglavcev se višajo od začetka spemljanja trga v letu 2017. Cena lesa za celulozo in plošče je v prvi polovici leta 2019 kar 12 % višja kot v začetku leta 2017. Cene sortimentov iglavcev kakovostnih razredov B in C, ki zajameta največ količin na trgu, so se od začetka leta 2017 do konca leta 2018 zvišale (4 % za kakovostni razred B in 2 % za kakovostni razred C). Trenutne cene, torej v prvi polovici leta 2019, pa so izrazito nižje, in to kar 11 % za sortimente kakovostnega razreda B in 9 % za sortimente kakovostnega razreda C.

Med iglavci, za katere zbiramo cene (smreka, jelka, rdeči bor), v vseh kakovostnih razredih najvišjo ceno dosegajo smrekovi sortimenti, sledi jelka, najnižjo ceno pa ima rdeči bor. Trenutno (v prvi polovici leta 2019) se cena smreke za kakovostni razred A giblje od 95 do 110 €/m³ brez DDV in je z manjšimi odstopanji dokaj konstantna od leta 2017 naprej. Srednja vrednost cene sortimentov smreke za kakovostni razred B

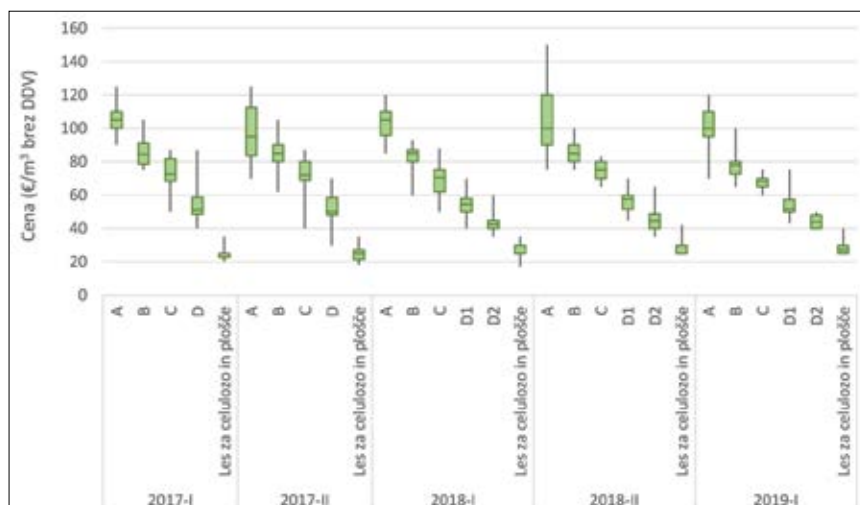
Slika 2: Prikaz gibanja povprečnih cen (aritmetična sredina brez osamelcev) gozdnih lesnih sortimentov iglavcev po kakovostnih razredih od leta 2017 naprej (vir podatkov GIS-GTE)

je od začetka leta 2017 do konca leta 2018 znašala 85 €/m³ (v razponu od 79 do 91 €/m³). V prvi polovici leta 2019 pa je kar 8 % nižja, in sicer znaša 78 €/m³, cena pa se giblje od 72 do 80 €/m³. Cena sortimentov smreke kakovostnega razreda C je bolj dinamična. V letu 2017 je znašala okoli 72 €/m³, v prvi polovici leta 2018 je padla za 2 €/m³, v drugi polovici leta 2018 se je ponovno dvignila in s 75 €/m³ dosegla najvišjo ceno. Aktualna cena v prvi polovici leta 2019 pa je znatno nižja in znaša 68 €/m³ (v razponu od 65 do 70 €/m³). Najnižjo ceno doseže les za celulozo in plošče (velja za vse drevesne vrste), ki se pri smreki giblje od 25 do 30 €/m³. Cena se je od začetka leta 2017, ko je znašala 25 €/m³, v drugi polovici leta 2018 dvignila na 30 €/m³, kar je 20 % zvišanje cene. Trenutna cena pa je 3 €/m³ nižja, kar znaša 9 %.

4.2 Cene gozdnih lesnih sortimentov listavcev

Pri gozdnih lesnih sortimentih listavcev se cene tudi v kratkem obdobju spremljanja izrazito spreminjajo, in sicer tako pri buki kot hrastu je opazno višanje cen. Bukovi hlodi kakovostnega razreda A1 imajo v prvi polovici leta 2019 kar 30 €/m³ (oziroma 35 %) višjo ceno kot v začetku leta 2017. Pri bukovih hloilih kakovostnega razreda A2 se je povprečna cena najprej izrazito dvignila (od prve polovice leta 2017 do 2018 za skoraj 30 %), potem pa od prve polovice leta 2018 ostaja

zelo konstantna. Podoben trend je tudi za kakovostna razreda B in C. Povprečna cena bukovih hlodov kakovostnega razreda B trenutno (v prvi polovici leta 2019) znaša 75 €/m³, cena pa se giblje od 70 do 80 €/m³. Od začetka zbiranja podatkov v letu 2017 se je cena dvignila za 20 %. Povprečna cena bukovih hlodov kakovostnega razreda C trenutno znaša 65 €/m³, cena pa se giblje od 60 do 70 €/m³. Povprečna cena se je od začetka zbiranja podatkov v letu 2017 dvignila kar za 23 %. Pri hrastu pa so, predvsem pri hlodovini višje kakovosti, razlike še izrazitejše. Za kakovostni razred F1 hrastovih sortimentov premera več kot 50 cm znaša povprečna cena v prvi polovici leta 2019 kar 450 €/m³, ki pa se giblje od 300 do 500 €; cena se je od leta 2017 zvišala za 61 %. Povprečna cena sortimentov hrasta F1, premera do 50 cm, pa je nižja in znaša 350 €/m³. Cena se giblje od 250 do 500 €/m³, je pa od leta 2017 višja kar za 89 %. Cena hrasta, premera več kot 50 cm za kakovostni razred B, se je od začetka leta 2017 do leta 2019 zvišala za 91 % in trenutno znaša 220 €/m³, cena pa je v razponu od 130 do 250 €/m³. Povprečna cena hrasta, premera do 50 cm za kakovostni razred B, se je od začetka leta 2017 do leta 2019 prav tako konstantno višala in trenutno znaša 220 €/m³, kar je 100 % zvišanje cene, cena pa je v razponu od 150 do 250 €/m³. Cena hrasta, premera več kot 50 cm za kakovostni razred C, se je od začetka leta 2017 do leta

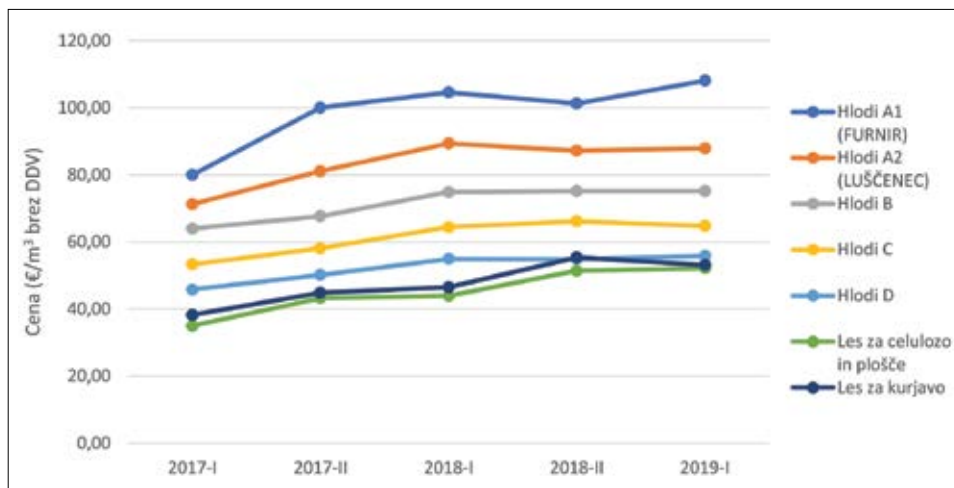
Slika 3: Prikaz razpona cen gozdnih lesnih sortimentov smreke po kakovostnih razredih (prečka v okviru z ročaji prikazuje srednjo vrednost) (vir podatkov GIS-GTE).

2019 zvišala za 82 % in trenutno znaša 150 €/m³, cena pa je v razponu od 120 do 170 €/m³. Cena hrasta, premera do 50 cm za kakovostni razred C, se je od začetka leta 2017, ko je znašala 80 €/m³, do leta 2019 zvišala za 75 % in trenutno znaša 140 €/m³, cena pa je v razponu od 100 do 170 €/m³.

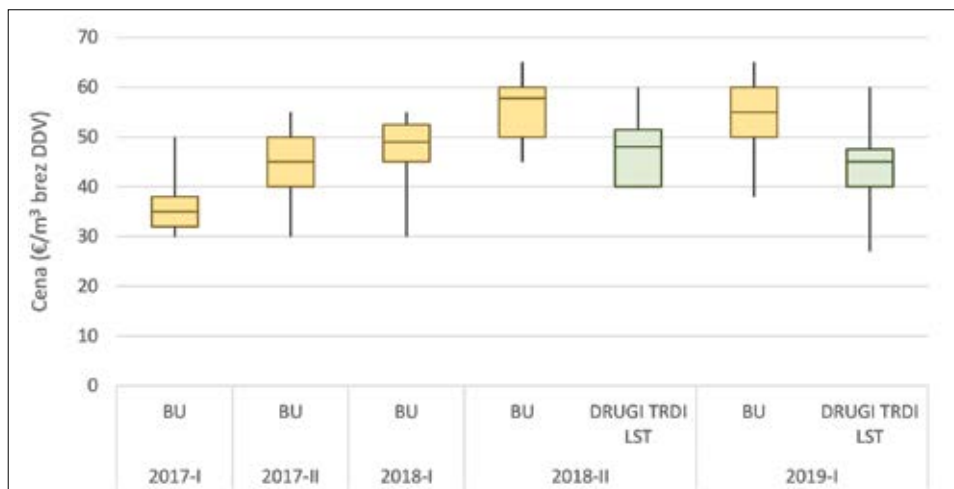
4.3 Cene lesa za celulozo in plošče

Najvišje cene lesa za celulozo in plošče glede na drevesno vrsto dosega bukov les, sledi les drugih trdih listavcev, najnižje cene pa les iglavcev, med

katerimi glede na drevesno vrsto (smreka, jelka, rdeči bor) ni izrazitih razlik. Cene lesa za celulozo in plošče se višajo od leta 2017 naprej. Izrazito so se cene zvišale pri bukovem lesu, kar za 25 %, in v prvi polovici leta 2019 cena znaša 52,5 €/m³. Razlog za zvišanje so tržne razmere. Prav tako je izrazito povišanje cene, kar za 29 %, drugih trdih listavcev, ki trenutno znaša 45 €/m³. Cena iglavcev za celulozo in plošče pa je znatno nižja in sicer 27 €/m³ (brez DDV) za vse drevesne vrste, za katere zbiramo ceno, in se je od leta 2017 dvignila za 8 %.

Slika 4: Prikaz gibanja povprečnih cen (aritmetična sredina brez osamelcev) gozdnih lesnih sortimentov bukve po kakovostnih razredih od leta 2017 naprej (vir podatkov GIS-GTE)

Slika 5: Prikaz gibanja in razpona cen lesa za kurjavo od leta 2017 naprej (prečka v okviru z ročaji prikazuje srednjo vrednost) (vir podatkov GIS-GTE).

4.4 Cene lesa za kurjavo

V Sloveniji je trg z lesom za kurjavo zelo pomemben, saj se več kot polovica gospodinjstev ogreva z lesnimi gorivi. Glede na rezultate raziskave o rabi lesa v energetske namene v gospodinjstvih (Sever in sod., 2017) večina gospodinjstev, ki za ogrevanje uporabljala drva (56 %), le-ta pridobi iz svojega ali sorodnikovega gozda. Druga gospodinjstva pa drva kupijo neposredno pri kmetu, pri trgovcih ali pri gozdarskih podjetjih. Poleg tega več kot polovica gospodinjstev (67 %), ki se ogrevajo na drva, prihaja iz ruralnega okolja. Podatki kažejo, da je več kot polovica gospodinjstev, ki se ogrevajo na drva, samooskrbnih, zato tudi velik del lesnih goriv, ki jih porabimo v Sloveniji, pride na trg.

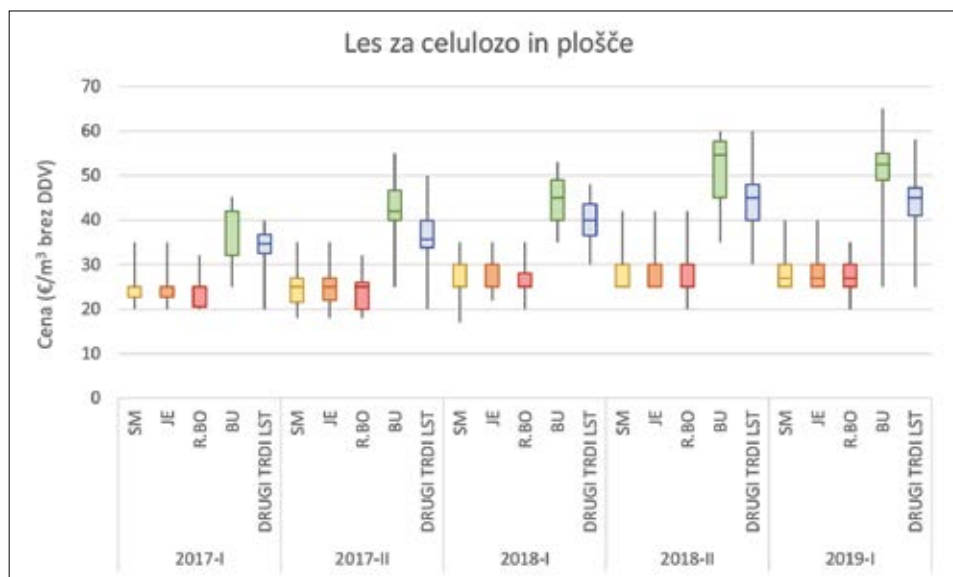
Cene bukovega lesa za kurjavo so se od začetka zbiranja v letu 2017 zvišale iz 35 €/m³ do 58 €/m³ v novembru 2018, to je kar za 66 %. Trenutna cena v prvi polovici leta 2019 pa znaša 55 €/m³ in se giblje od 50 do 60 €/m³. Cene drugih trdih listavcev za kurjavo so nekoliko nižje (trenutno 18 %) kot cene bukovega lesa, in sicer cena znaša 45 €/m³ (brez DDV).

5 RAZPRAVA IN ZAKLJUČKI

Na trg gozdnih lesnih sortimentov vpliva mnogo dejavnikov: gospodarske razmere, podnebne spre-

membe, povečan obseg sanitarne sečnje in večje količine lesa na trgu, ki največkrat povzročijo spremembe cen lesa. Zadnje desetletje so zelo zaznamovale naravne motnje v slovenskih gozdovih, ki so povzročile velike spremembe pri gospodarjenju z njimi, razgibale trg, sanacija škode pa je izrazito povečala odkup lesa iz zasebnih gozdov. V zadnjih letih je tako odkup lesa iz zasebnih gozdov rekordno velik (Piškur, 2017). Tako velike razpoložljive količine posekanega lesa so povzročile logistične težave pri prodaji lesa in dodaten pritisk na cene. V letu 2018 se je zaradi sanacije ujm, ki je povečala posek iglavcev, zmanjšal obseg poseka listavcev in posledično so se zmanjšale količin le-teh na trgu, kar je bil tudi eden od vzrokov, da so se cene GLS listavcev na trgu zvišale, cene GLS iglavcev pa znižale. Poleg vseh omenjenih dejavnikov je na trgu tudi vse večje povpraševanje po lesnih gorivih zaradi potrebe po rabi obnovljivih virov energije. To zagotovo vodi tudi v spremembe strukture oskrbe z lesom v prihodnosti, predvsem pri listavcih (Gejdoš in Potkány, 2017).

Ker na GIS zbiramo podatke zelo kratko obdobje, zaenkrat težko govorimo o trendu gibanja cen, opaziti pa je mogoče, da je trg zelo razgiban, cene znotraj posameznega kakovostnega razreda imajo širok razpon in so odvisne od mnogo dejavnikov.

Slika 6: Prikaz razpona cen lesa za celulozo in plošče po drevesnih vrstah (prečka v okviru z ročaji prikazuje srednjo vrednost) (vir podatkov GIS-GTE).

Kljub zahtevnosti razvrščanja sortimentov v kakovostne razrede in neenotnosti na trgu smo uspeli dobiti jasno sliko o stanju na trgu. Zelo pomembno je namreč poznavanje razlik v ceni med posameznimi kakovostnimi razredi, npr. pri hrastu so razlike tudi več kot 100 €/m³ med posameznimi (predvsem višjimi) kakovostnimi razredi. Poznavanje razlik v ceni za različne kakovostne razrede bo zagotovo pripomoglo k večji želji zasebnih lastnikov gozdov, da bi okrepili svoj položaj na trgu, izboljšali kakovost svojih gozdov ter se pravočasno odločili za posek, ko sortimenti dosegajo najvišje cene na trgu. Dolgoročno gibanje cen lesa bo zagotovo odvisno od dostopnega lesa (ki ga lahko zagotovijo zasebni lastniki gozdov) in tehnoloških sprememb.

Natančnejši prikaz razdelitve cen GLS po kakovostnih razredih in za posamezno drevesno vrsto je dostopen na: <http://wcm.gozdis.si/cene-okroglega-lesa>.

6 VIRI

- Gejdoš M., Potkány M. 2017. Prediction and analysis of Slovakian timber trade on global market conditions. *Serbian Journal of Management* 12, 2: 281–289
- Jemec T., Piškur M. 2017a. Odkupne cene gozdno lesnih sortimentov v Sloveniji v prvi polovici leta 2017: strokovna ekspertiza v okviru nalog javne gozdarske službe GIS aktivnosti 5/1.1. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, 3 str.
- Jemec T., Piškur M. 2017b. Odkupne cene gozdno lesnih sortimentov v Sloveniji v drugi polovici leta 2017: strokovna ekspertiza v okviru nalog javne gozdarske službe GIS aktivnosti 5/1.1. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, 3 str.
- Jemec T., Piškur M. 2017c. Odkupne cene gozdnih lesnih sortimentov. *Kmetovalec* 85, 12
- Jemec T., Piškur M. 2018a. Odkupne cene lesa na kamionski cesti. *Gozdarski vestnik* 76, 4: 216–218
- Jemec T., Piškur M. 2018b. Odkupne cene lesa na kamionski cesti: analiza cen gozdnih lesnih sortimentov. *Lesarski utrip* 24, 163: 34–35
- Jemec T., Stare D., Klun J., Krajnc N., Triplat M., Ščap Š., Jevšenak J., Dolenšek M., Piškur M. 2017. Zasnova metodologije in vprašalnika o zbiranju cen gozdarskih storitev: odkupne cene gozdno lesnih sortimentov: strokovna ekspertiza v okviru nalog javne gozdarske službe GIS aktivnosti 5/1.1. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, 16 str.
- Košmelj K. 2007. *Uporabna statistika – 2. dopolnjena izdaja*. Ljubljana: Biotehniška fakulteta. (Splet) Dostopno na: http://www.bf.uni-lj.si/fileadmin/groups/2721/Uporabna_statistika_01.pdf (2. 4. 2019).
- NRP – Nacionalno informacijsko središče. 2011. (Splet) Dostopno na: <http://www.nrpslo.org/> (5. 4. 2019).
- Piškur M. 2015a. Vpliv gradacije podlubnikov na trg okroglega lesa iglavcev. *Lesarski utrip* 21, 4: 40–41
- Piškur M. 2015b. Vpliv posledic zleda na dogajanje na trgu. *Lesarski utrip* 21, 1: 38–39
- Piškur M. 2017. Trg z gozdnimi lesnimi sortimenti v letu 2016. *Lesarski utrip* 23, 161: 30–31
- Pravilnik o merjenju in razvrščanju gozdnih lesnih sortimentov iz gozdov v lasti Republike Slovenije. 2017. Ur. l. RS, št. 30/17
- Sever K., Krajnc N., Piškur M. 2017. Poraba lesa za ogrevanje v gospodinjstvih v kurilni sezoni 2016/2017: strokovna ekspertiza v okviru nalog javne gozdarske službe GIS aktivnosti 5/3.2. Ljubljana, Gozdarski inštitut Slovenije: 32 str.
- Stare D. 2018. Odkupne cene gozdno lesnih sortimentov v Sloveniji v letu 2018: strokovna ekspertiza v okviru nalog javne gozdarske službe GIS aktivnosti 5/3.3. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije, 9 str.
- Suchomel J., Gejdoš M., Ambrušová L., Šulek R. 2012. Analysis of price changes of selected roundwood assortments in some Central Europe countries. *Journal of Forest Science* 58, 11: 483–491
- SURS - Statistični urad Republike Slovenije. 2018. Metodološko pojasnilo, odkup lesa. (Splet) Dostopno na: <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8205> (28. 3. 2019)
- SURS - Statistični urad Republike Slovenije. 2019. Proizvodnja gozdnih lesnih sortimentov (1000 m³), Slovenija, za leto 2017.
- Zakon o gozdovih. 1993. Ur. l. RS, št. 30/93
- ZGS - Poročilo Zavoda za gozdove Slovenije o gozdovih za leto 2017. 2018. Zavod za gozdove Slovenije, 141 str.
- WCM – WoodChainManager. 2019a. Cene okroglega lesa, Cene gozdnih lesnih sortimentov. (Splet) Dostopno na: <http://wcm.gozdis.si/cene-okroglega-lesa> (5. 4. 2019)
- WCM – WoodChainManager. 2019b. Cene okroglega lesa (SURS). (Splet) Dostopno na: <http://wcm.gozdis.si/cene-okroglega-lesa> (17. 5. 2019)